

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Татьянчиков Андрій Олександрович ПСИХОЛОГІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ВИНИКНЕННЯ ПСИХОСОМАТИЧНИХ РОЗЛАДІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ	434
Ташилатов Вячеслав Абдуллайович РОДИНА ЯК СОЦІАЛЬНА ЦІННІСТЬ В КРИЗОВИХ УМОВАХ	437
Третьякова Тетяна Миколаївна ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЛЮДСЬКОГО ФАКТОРУ В БІЗНЕС-УПРАВЛІННІ	440
Шмаленко Юлія Іванівна ПСИХОТРЕНІНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ МОЛОДІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	442
Папінян Вікторія Валентинівна ВПЛИВ ДИСТРЕСУ НА КОГНІТИВНІ ФУНКЦІЇ ЛЮДИНИ ПРИ ПРИЙНЯТТІ РІШЕННЯ	444
СЕКЦІЯ 21. ЕКОНОМІКА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ, ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННА ВІДБУДОВА УКРАЇНИ	
Кібік Ольга Миколаївна ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ В ПРОЦЕСІ БЕЗПЕЧНОГО СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ	448
Слободянюк Ольга Василівна ІНВЕСТИЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ВІДБУДОВИ УКРАЇНСЬКИХ ЕКОНОМІЧНИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	451
Котлубай Вячеслав Олексійович ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ ВІДНОВЛЕННЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	453
Редіна Євгенія Валентинівна КРЕАТИВНА ЕКОНОМІКА ЯК ДРАЙВЕР ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ АКТИВНОСТІ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ	456
Примаченко Іван Федорович СИНЕРГІЯ ВІДБУДОВИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ЙМОВІРНІ СЦЕНАРІЇ ПІСЛЯ ПРИПИНЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ В НАЙБЛИЖЧОМУ МАЙБУТНЬОМУ	460
Корнілова Олеся Володимирівна ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ..	463
Калмикова Наталя Юріївна ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ	466
Кузнецова Людмила Валентинівна ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ ТІНЬОВОМУ СЕКТОРУ В УМОВАХ ВІЙНИ	469
Сіянюк Павло Віталійович ПЕРЕДУМОВИ ПОСИЛЕННЯ РОЛІ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	472
Крейтор Сергій Юрійович ПЕРЕДУМОВИ ТА БАР'ЄРИ ІНТЕГРАЦІЇ ІННОВАЦІЙ У ФІНАНСОВІ УСТАНОВИ.	475
Візіренко Світлана Вікторівна РОЛЬ ПІДПРИЄМНИЦТВА У ПІДТРИМЦІ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ ТА ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ	477
Тищенко Ірина Валеріївна ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ В ГОТЕЛЬНОМУ БІЗНЕСІ	480
Razinkin Nikita INNOVATIVE MARKETING STRATEGIES AND LOGISTICS SOLUTIONS FOR THE DEVELOPMENT OF THE ELECTRIC VEHICLE MARKET IN THE CONTEXT OF DIGITAL ADAPTATION	483

3. Лукомська С. О. Розлади, зумовлені стресом і травмою: інтегративний підхід. *Актуальні проблеми психології*. 2018. Т.14. Вип. С. 187–198.
4. Хаустова О. О. Нейроімуноендокринологія: сучасний погляд на психосоматичний діалог людини зі стресом. *Ліки України*. 2017. № 1(207). С. 10–16.
5. Ibrahim K. The development-based taxonomy of stressors and traumas: an initial empirical validation. *Psychology*. Vol. 12. P. 1575-1614.

Ключові слова: психосоматичні розлади, травматичний стрес, воєнний конфлікт, соматизація, біопсихосоціальна модель, алекситимія.

Keywords: psychosomatic disorders, traumatic stress, military conflict, somatization, biopsychosocial model, alexithymia.

Ташматов Вячеслав Абдуллайович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри психології, кандидат психологічних наук, доцент*

РОДИНА ЯК СОЦІАЛЬНА ЦІННІСТЬ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Сім'ї й шлюбу присвячено безліч досліджень зі стародавності до наших днів. Ще античні мислителі обґрунтовували свої погляди на шлюб і сім'ю, критикували типи родини свого часу й висували проекти їх перетворення. Наука має у своєму розпорядженні велику й достовірну інформацію про характер сімейних взаємовідносин в історії розвитку суспільства. Сім'я переходила від нижчої форми до вищої, відповідно тому як суспільство піднімалося по щаблях свого розвитку [1, с. 10-14.].

На теперішній час в різних соціокультурних групах розуміння родини та її членів, як соціальної цінності різняться. Наприклад в країнах ісламського світу та країнах, де головною релігією є християнство, існує векторальне ставлення до питання рівності в шлюбних відносинах. В деяких племенах Африки та в Непалі взагалі існують полігамні матріархальні родини. «Батьком» усієї нації та особисто кожного в Північній Кореї взагалі вважається керівник місцевої комуністичної партії. Але при цьому необхідно зазначити, що саме родина є глибинною основою будь-якого сучасного суспільства, незважаючи на економічний устрій або ідеологічну складову.

Родина – це не лише спільнота людей, пов'язаних кров'ю. Це основа нашого існування, що надихає, підтримує і формує нас. У складний час, коли світ змінюється, як ніколи важливо цінувати той зв'язок, який у нас є з близькими. Вести діалоги, підтримувати один одного, ділитися радіщами та проблемами – це все те, що робить родину важливою частиною нашого життя. Справжнє розуміння важливості родини допоможе нам зберегти ці цінності на протязі поколінь.

Цікаві думки про родину висловлював і засновник Логотерапії Віктор Франкл. У своїй книзі “Людина в пошуках сенсу” він писав, що любов дозволяє побачити

унікальність і потенціал іншої особи, навіть тоді, коли ця людина сама їх не бачить. У контексті родини, це означає взаємопідтримку, турботу та розуміння, справжня любов є найглибшим способом усвідомлення іншої людини. Франкл підкреслював важливість відповідальності за близьких людей. У родинних стосунках він бачив можливість реалізувати свою свободу вибору через турботу про інших, навіть у складних обставинах. Його думки про коханих людей і зв'язок з ними допомагали пережити неймовірні особистісні труднощі під час перебування в концтаборах. Він писав: “Людина, яка знає, заради чого вона живе, може витримати майже будь-яке «як».” Для нього родина і любов до неї були таким “заради чого”.

Родинні стосунки є платформою для передачі цінностей і сенсу між поколіннями. Він показував важливість виховання дітей у душі любові, поваги та усвідомлення сенсу життя.

Потрібно визнавати, що конфлікти в родині неминучі, але вони можуть стати можливістю для зростання та глибшого розуміння одне одного. Він вважав, що важливо не уникати труднощів, а вчитися з ними справлятися з любов'ю та відповідальністю. Таким чином, ми бачимо у родинних стосунках не лише джерело радості й підтримки, а й ключову сферу, в якій людина може знайти і реалізувати ціннісний сенс свого життя. Цінність для людини, позначає належне та бажане. Цінність належить до психічних об'єктів, а її джерелом є наші бажання, інтереси, почуття, ставлення [2, с.707].

Цінність родини також наводить видатна екзистенціальна психологиня та психотерапевтка Едіт Іва Егер, яка акцентувала на таких аспектах сімейних цінностей:

1. Любов і підтримка як основа сім'ї. Сім'я – це місце, де людина має відчувати безумовну любов і прийняття. Вона вважала, що любов у родині повинна бути основою для розвитку кожного її члена, надаючи сили долати життєві труднощі.

2. Сім'я як простір для зростання. Здорові сімейні стосунки дають людині можливість розвиватися, відчувати себе цінною і впевненою. Сім'я повинна створювати умови для самопізнання та реалізації потенціалу.

3. Сила прощення. Один із ключових принципів у її вченні – важливість прощення, зокрема у сімейних стосунках. Тримати образи чи жити минулим – це шлях до саморуйнування. Натомість прощення звільняє людину і дає можливість будувати кращі стосунки.

4. Виховання через приклад. Найкращий спосіб навчити дітей сімейних цінностей – це демонструвати їх у своїй поведінці, важливості поваги, відкритості та чесності між членами сім'ї.

5. Повага до індивідуальності. Важливо визнавати унікальність кожного члена сім'ї. У здорових стосунках має бути баланс між підтримкою спільних цінностей і визнанням особистих потреб та бажань.

6. Сім'я як джерело сили в складні часи. Подібно до Віктора Франкла, Едіт згадувала, що думки про рідних і їхня підтримка допомагали їй пережити найскладніші моменти у концтаборах. Вона вірила, що зв'язок із сім'єю дає сили навіть у найтемніші часи.

7. Сімейні стосунки як практика співчуття. У сім'ї важливо не лише висловлювати любов, а й активно практикувати співчуття – вміти слухати, розуміти та приймати один одного.

Едіт Егер бачила сімейні цінності як основу для побудови щасливого життя, наголошуючи на важливості любові, прощення, підтримки та взаємоповаги. Вона вчила, що навіть через біль і втрати можна знайти спосіб зцілитися і побудувати міцніші родинні стосунки.

Відома американська психотерапевтка психоаналітичної школи Лінда Берг-Кросс, у своїй праці «Терапія подружніх пар», зазначила важливість існування інституту родини та шлюбу в розвитку людства. На відміну від логотерапії, Берг-Кросс не говорить про сенс страждання, як екзистенційний елемент існування родини, а тільки про особистісне зростання в шлюбі.

За її словами, з розвитком шлюбу та стосунків виникає особисте зростання партнерів. Цей процес частково відбувається паралельно зростанню духовності кожного з партнерів. І саме шлюб може стимулювати цю остаточну мету розвитку людини.

Духовність можна охарактеризувати як трансцендентне розуміння сенсу та мети в житті. Це бажання посилити свій об'єктивний досвід з вірою. Філософські системи можуть направляти та підтримувати у складних кризах життя.

Духовність тут розглядається як завдання когнітивного розвитку, що стоїть перед дорослою людиною. Якщо людина вирішує проблеми нижчого рівня, тобто завдання формування особистої ідентичності та близькості, то пріоритет надається спектру духовного розвитку як найважливішого особистісного завдання. Коли все відбувається належним чином, у людини з'являється бажання зрозуміти більш глибокі цілі свого життя, ніж матеріальні придбання та тілесні задоволення.

Незважаючи на те, що духовне зростання – це особиста справа людини, духовно розвинені люди відрізняються чимось спільним. Вони готові йти на компроміс, мати широкі погляди і не підкоряються догмам. Тут ми можемо поговорити про відданість ідеалам. Духовно розвиненна людина враховує життя в ширшій палітрі тонких відтінків. Безумовні судження – чорно-білі, правильні та неправильні – здаються штучними. Різні суперечки, компроміси та кризи у подружньому житті допомагають людям досягти більш глибокого розуміння, ледве помітних рівнів цього розуміння.

Шлюб, який триває більше одного року, являє собою ряд унікальних способів для духовних відкриттів та розвитку. Звичайно, лише сама цінність життя може виявити сенс життя. Але подружжя здатний допомогти людині рухатися по шляху само знання або захистити людину від тих способів, які дуже спокусливі, але можуть забрати в неправильному напрямку [3, р. 475-476].

Список використаних джерел:

1. Бунас А. А. Особливості зв'язку ціннісних орієнтацій та часової перспективи молоді західної України. *Журнал психологічних досліджень*. 2018. № 24(7).

2. Франкл В. Лікар і душа. Основи логотерапії. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2018. 199 с.

3. Linda Berg-Cross couples therapy the havorth clinical practice. New York – London : Oxford. 2004. 528 p.

Ключові слова: сім'я, духовне зростання, особистісні стосунки, сенс життя, страждання.

Keywords: family, spiritual growth, personal relationships, the meaning of life, suffering.

Третякова Тетяна Миколаївна

Національний університет «Одеська юридична академія»,

доцент кафедри психології, кандидат політичних, доцент

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЛЮДСЬКОГО ФАКТОРУ В БІЗНЕС-УПРАВЛІННІ

Актуальність даної теми важко перебільшити, оскільки в сучасному світі бізнесу, де цифрові технології стрімко змінюють правила гри, залишається незмінним один фундаментальний чинник – людина.

Сфера бізнесу – це не лише про ефективність, але й про людяність. У центрі будь-якого успішного бізнес-процесу – людина з її цінностями, емоціями, мотивацією. Усвідомлення психологічних механізмів допомагає створювати стійкі, адаптивні та здорові соціальні спільноти і організації. Тож варто пам'ятати: інвестиції в психологічний добробут працівників – це інвестиції у стійкий успіх бізнесу.

Науково-практичне осмислення галузі психології управління бізнесом акцентує увагу на наступній проблематиці: дослідження поведінки людей у контексті економічної діяльності, прийняття рішень, мотивації, стресу, взаємодії та організаційної культури.

Мотивація є центральним поняттям у психології праці. Вона може бути зовнішньою – фінансові стимули, кар'єрний ріст, соціальне визнання; або внутрішньою – задоволення від самого процесу, відчуття значущості, самореалізація. Теорії Маслоу, Герцберга, МакКлелланда дають змогу глибше зрозуміти різні типи потреб і спонук. Успішні компанії розробляють мотиваційні програми, що поєднують обидва типи стимулів [1].

Емоційний інтелект (EI) – це здатність розпізнавати, розуміти і керувати емоціями – як власними, так і чужими. Керівники з високим EI краще справляються з конфліктами, будують здорову корпоративну культуру і знижують рівень стресу в команді. У контексті бізнесу, де комунікація є ключовою, емоційна компетентність має стратегічне значення.

Позитивний психологічний клімат у колективі підвищує задоволення працею, знижує плинність кадрів і сприяє інноваційності. Корпоративна культура,